

Nemovitě kulturní památky v Plzeňském kraji prohlášené v letech 2011–2012

JANA BUKOVSKÁ

Klíčová slova: ochrana památek — prolašování kulturních památek — Ústřední seznam kulturních památek — nemovitě kulturní památky v Plzeňském kraji prohlášené v roce 2011 a 2012

V posledních dvou letech bylo na území Plzeňského kraje prohlášeno Ministerstvem kultury dvacet jedna nemovitých kulturních památek. Současně bylo Ministerstvem kultury rozhodnuto o rozšíření památkové ochrany u dalších pěti již existujících nemovitých kulturních památek. Podnět k prohlášení podal v polovině případů vlastník věci. Ostatní návrhy vzešly z plzeňského pracoviště Národního památkového ústavu nebo od místních orgánů státní památkové péče. Soubor nově prohlášených kulturních památek, jež jsou z větší části v soukromém vlastnictví a dále v majetku obcí a církví, zahrnuje objekty různé povahy, od obytných, veřejných a sakrálních staveb přes technická díla až po drobné nemovitosti, funerální památky a archeologické nálezy. Dvanáct z nich zde představujeme podle lokace a ve výběru, jenž je veden zájmem přiblížit čtenáři, byť jen dílčím způsobem, typologickou pestrost památkového fondu.

Dolní Bělá (okr. Plzeň-sever), Husova kaple¹

Centrální zděná kaple, opatřená kupolí s nízkou lucernou (obr. 1). Funkcionalistická stavba z roku 1939 provedená podle návrhu plzeňského architekta J. Fišera, jenž patřil ve 20. století mezi nejvýznamnější představitele meziválečné architektury na Plzeňsku. Návrh byl inspirován

¹ Prohlášena za kulturní památku 21. 3. 2012. Rejstř. č. Ústředního seznamu kulturních památek 104744. Vlastník: Farní sbor českobratrské církve evangelické v Dolní Bělé. DOMANICKÝ, P.; DOMANICKÝ, P.: *Jaroslav Fišer, Deset let práce na Plzeňsku*. FÁK, Jiří; RŮT, Pavel: *Severní Plzeňsko na historických pohlednicích*, s. 14. NOVÁ, K.: *Českobratrská církev evangelická a Husova kaple v Dolní Bělé*.

Obr. 1. Dolní Bělá (okr. Plzeň-sever), Husova kaple. Vstupní průčelí. (Foto S. Plešmíd, 2012. Všechny snímky z fotoarchivu Národního památkového ústavu, ú. o. p. v Plzni)

Obr. 2. Horažďovice (okr. Klatovy), hrobka rodiny Majerovy. Pohled od severu. (Foto D. Tuma, 2012)

stavbou sakrální části Korandova sboru v Plzni z období let 1935–1936, projektovanou rovněž J. Fišerem. Projekt Husovy kaple v Dolní Bělé představuje soudobý pokus o vytvoření specifického chrámového typu, účelného, esteticky kvalitního a zároveň levného. Kaple stojí ve svahu v jihozápadní části obce, při silnici na Horní Bělou, a vede k ní široké jednoramenné vnější schodiště. Má mírně předstupující vstupní předsíň s tympanonem. Vlastní liturgický prostor kruhového půdorysu o průměru přibližně 11 m se skládá z ochozu a střední části s kupolí o výšce zhruba 9 m, které jsou navzájem odděleny šesticí sloupů. Ochoz je osvětlen čtyřmi pravidelně rozmístěnými trojdílnými okny. Do střední části proudí světlo okny osazenými v řadě po obvodu tamburu pod kupolí. Interiér je velmi prostý. Podlahu tvoří keramická dlažba šedé a cihlově červené barvy ve skladbě nakoso do šachovnicového vzoru. V čele liturgického prostoru se nalézá dřevěná kazatelna. Kupole je sestavena z dřevěných segmentových vazníků. Lucerna, ve které je zavěšen zvon, má devítiboký tvar, rovněž dřevěnou konstrukci a řadu obdélníkových oken po svém obvodu.

Horažďovice (okr. Klatovy), hrobka rodiny Majerovy na hřbitově u kostela sv. Jana Křtitele²

Novobarokní hrobka, stojící při jižním úseku ohradní zdi hřbitova (obr. 2). Hrobové místo je zakryto souborem žulových desek, ohrazených původní nízkou železnou mříží. V čele hrobky se nalézá zděná stavba na způsob monumentální barokní výklenkové kaple s konvexkonkávním štítovým nástavcem. Výklenek je sklenut konchou, opatřen po stranách párem podvojných polosloupů a uprostřed něho se tyčí krucifix z černé leštěné žuly, osazený na vysokém podstavci. Úseky kladí nad sloupy nesou nápis *RODINA D. MAJERA*. Štítový nástavec je bohatě zdoben štukaturami. Některé zdobné články jsou z terakoty. Na fasádě včetně terakotových prvků se dochovaly zbytky

Obr. 3. Ježovy (okr. Klatovy), venkovská usedlost čp. 36. Obytné stavení. Pohled od jihozápadu. (Foto S. Plešmíd, 2010)

původních nátěrů. Hrobka horažďovického stavitele Daniela Majera (1851–1905) je ukázkou ušlechtilé novobarokní stavby svého druhu z roku 1905. Vyznačuje se typickou barokní dynamikou, plasticitou a přísnou symetrií.

Ježovy (okr. Klatovy), zemědělská usedlost čp. 36³

Menší, dobře dochovaná venkovská zemědělská usedlost (obr. 3). Nalézá se nedaleko návsi. Skládá se převážně z roubených staveb. Obytné stavení stojí při jižní straně nevelkého dvora. Kolmo na ně navazuje stodola a dále, v její podélné ose, ještě objekt chlévů. V čele dvora, naproti obytnému stavení, je umístěn špýchárek. Do dvora se vjíždí jednoduchou pilířovou bránou. K usedlosti patří zahrada s kamennou ohradní zdí. Císařský otisk mapy stabilního katastru obce Ježovy z roku 1837 zachycuje uváděnou usedlost takřka ve stejné půdorysné skladbě, jakou známe dnes, ale všechny objekty jsou na něm označeny jako nespalné. (Může se jednat o omyl, nebo například o hodnocení kvalitně provedené dřevěné stavby s dobrou kuchyní a střechou se zděným, tedy již bezpečným typem komínu.) Lze soudit, že zemědělská usedlost čp. 36 v Ježovech vznikla někdy v době na přelomu 18. a 19. století. Výraznými stavebními úpravami prošla v druhé polovině 19. století a nakonec v první třetině 20. století. Památkově velmi hodnotná je stodola, jejíž roubené stěny a konstrukce krovu „na kobylu“ představují dnes již poměrně vzácné a typologicky velmi staré stavební řešení. V usedlosti se dochoval početný soubor pozoruhodných stavebních detailů z doby od počátku 19. století až do první třetiny 20. století.

2 Prohlášena 21. 10. 2011. Rejstř. č. ÚSKP 17412/4-2914. Vlastník: Město Horažďovice.

3 Prohlášena 14. 12. 2011. Rejstř. č. ÚSKP 104 577. Soukromý vlastník.

Obr. 4. Kařez (okr. Rokycany), výpravní a obytná budova železniční stanice Zbiroh čp. 71. Pohled v prostoru před nádražím od jihovýchodu. (Foto M. Vodák, 2010)

Kařez (okr. Rokycany), výpravní a obytná budova železniční stanice Zbiroh čp. 71⁴

Poměrně velký nádražní objekt na železniční trati Praha–Plzeň, ve vzdálenosti přibližně 2,5 km jižně od Zbirohu. Zděná omítaná stavba na členitém podélném půdorysu s valbovými a polovalbovými střechami a plochami hrázděného zdiva na fasádách (obr. 4). Budova je z hlediska funkčního využití rozdělena na dvě části: západní část o dvou nadzemních podlažích má provozní charakter a obsahuje vstupní vestibul, čekárnu a pokladny; třípodlažní objekt na východní straně není určen pro veřejnost a jsou v něm umístěny služební byty. Nástupiště má pultovou střechu. V objektu se dochovaly původní keramické dlažby, většina historických dřevěných oken a dveří, dřevěné obložení pokladen a úschovny zavazadel včetně podávacích okének a další uměleckořemeslné prvky. Omítky v interiéru se zdobnými štukovými prvky (profilované římsy nad záclenky, nástropní a nástěnná zrcadla, sloupy s kanelurami v hlavním vestibulu, pilastrový řád v prostoru hlavního schodiště) jsou v dobrém technickém stavu. Reprezentativně pojatá drážní budova byla postavena v duchu pozdní secese v období let 1911–1912 podle projektu Ředitelství státních drah v Praze pražským stavitelem V. Hronem. V rámci zdvoukolejnění železniční trati Praha–Plzeň vznikla jako první na území Plzeňského kraje. Ve srovnání s jinými nádražními budovami, řešenými uniformním způsobem, vystupuje do popředí svým originálním a celkově náročnějším provedením.

Plzeň, Doudlevecká tř., Benešova škola čp. 1691 a 1692⁵

Soubor školních budov na nároží Doudlevecké třídy a Helldovy ulice se skládá z budovy bývalé dívčí a chlapecké školy (čp. 1692), mateřské školy (čp. 1691), parkově upravené plochy při Doudlevecké třídě a někdejší školní zahrady (obr. 5). Vznikl podle jednotného architektonického návrhu

Obr. 5. Plzeň, budova čp. 1692, Benešova škola. Pohled na západní průčelí z Doudlevecké třídy. (Foto R. Kodera, 2012)

známého plzeňského architekta Hanuše Zápala v období let 1923–1925. Školní budovy jsou řešeny v osobitém stylu, v němž se prolínají vlivy art-deco a kubismu. Jejich urbanistický význam spočívá také v tom, že vymezují veřejný prostor při Doudlevecké třídě, jenž se dochoval v nezměněné podobě a kde stojí pomník Rumburských hrdinů, což je samostatná kulturní památka. Škola nese jméno dr. E. Beneše, jenž se zúčastnil jejího slavnostního otevření 27. 12. 1925.

Budova čp. 1691 je tvořena nárožním třípodlažním objektem se společnými provozy, ze kterého vybíhají rovnoběžně s ulicemi dvě dvoutraktová křídla bývalé chlapecké a dívčí školy. Na jejich volných koncích se nalézají ještě kolmo připojená krátká křídla s dalšími učebnami a sociálními zařízeními. Strohá omítaná průčelí jsou členěna římsami a zdobena kubistickými a rondokubistickými prvky. Oba hlavní portály jsou kubistické. Prochází se jimi do zádveří s původními prosklenými dveřmi a dále do vstupní schodišťové haly. Ve vstupní hale bývalé dívčí školy je osazena pamětní deska připomínající okolnosti vzniku škol. – Soliterní objekt mateřské školy představuje po architektonické stránce poněkud skromnější součást areálu.

Plzeň, Petáková ul., činžovní dům čp. 948 s Alšovými sgrafity⁶

Dvoupatrový novorenesanční činžovní dům v řadové zastavbě, na rohu Petákovy a Jagellonské ulice, postavený v roce 1893 podle návrhu Rudolfa Štecha (obr. 6). Fasády

4 Prohlášena 30. 3. 2012. Rejstř. č. ÚSKP 104780. Vlastník: České dráhy a. s.

5 Prohlášena 31. 3. 2011. Rejstř. č. ÚSKP 104315. Vlastník: Statutární město Plzeň. DOMANICKÝ, P.: Rekonstrukce Benešovy školy v Plzni. Viz též BERNHARDT, T. et al.: *Plzeň, Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*, s. 231.

6 Sgrafita jsou památkově chráněna od roku 1958. Dům jako celek byl prohlášen za kulturní památku 10. 1. 2012. Rejstř. č. ÚSKP 15026/4-190. Soukromý vlastník.

Obr. 6. Plzeň, činžovní dům čp. 948. Západní průčelí do Petákovy ulice. Fasády zdobeny sgrafity podle návrhu od M. Alše. (Foto J. Bukovská, 2013)

jsou členěny bosáží v přízemí a pilastrovým řádem. Volné plochy průčelí obou pater mají keramický obklad na způsob rezného cihelného zdiva. Nad okny 2. patra se nalézá sgrafitová výzdoba, jež připomíná osudy krále Ludvíka Jagellonského a vznikla podle předlohy od M. Alše. Budova je řešena jako trojtrakt se vstupním vestibulem a ústředním schodišťovým prostorem. Vestibul je bohatě vybaven štukovou výzdobou, na stropě je dekorativní výmalba. Prostor schodiště dále zdobí fládované obložky dveřních zárubní s vyřezávanými supraportami. Na úrovni takzvaného *piana nobile* se v nárožním rizalitu dochovala bohatá nástropní štukatura. V Plzni dům patří k významným stavbám z konce 19. století a obsahuje řadu hodnotných umělecko-řemeslných detailů. Prošel celkovou obnovou, při které byla restaurována výše zmíněná sgrafita.

Plzeň, ul. U Zvonu, archeologické pozůstatky kostela sv. Maří Magdalény⁷

Pozůstatky kostela sv. Maří Magdalény se nalézají pod zemí v ulici U Zvonu, na východním okraji historického jádra města. Podélná stavba kostela s polygonálním presbyteriem a lodí stejné šířky, o celkových rozměrech přibližně

6 × 20 m, vznikla v roce 1320 pro potřeby špitálu díky donací bohatého plzeňského měšťana a radního Konráda z Dobřan. Špitál s kostelem, k němuž přiléhá z jižní strany hřbitov, byl zrušen v roce 1783. V roce 1870 na jeho místě vyrostl klasicistní činžovní dům *U Zvonu*, přičemž část zděných konstrukcí bývalého špitálního kostela byla pojata do novostavby. Ve své dílně v domě *U Zvonu* sestrojil v roce 1880 František Křížík obloukovou lampu. Na konci druhé světové války byl dům poničen výbuchem letecké bomby a krátce poté, na jaře 1946, zde proběhl archeologický výzkum pod vedením V. Mencla. V srpnu 2002 byl dům *U Zvonu*, poškozený tehdejšími povodněmi, zbourán. Z gotického špitálního kostela sv. Maří Magdalény, nejstarší známé plzeňské stavby v poloze vně městských hradeb, pocházející z doby nedlouho po založení Nové Plzně a upravované v pozdně gotickém a renesančním období, se zachovaly základy a nadzemní zdivo do výšky asi 1 m včetně zbytků vnějších a vnitřních omítek (obr. 7). Při archeologickém výzkumu v roce 2010 byla odhalena torza podrobně zaměřena a konzervována. Jinak jde o pozemek

⁷ Prohlášený 16. 1. 2012. Rejstř. č. ÚSKP 104651. Vlastník: Statutární město Plzeň. Např. MENCL, V.: *Plzeň, Sedm kapitol z její výtvarné minulosti*, s. 23 a 31.

Obr. 7. Plzeň, archeologické pozůstatky špitálního kostela sv. Maří Magdalény. Pohled od jihovýchodu. (Foto M. Waldmannová, 2010)

určený k zastavění, konkrétně novou budovou Západočeské galerie v Plzni; počítá se s tím, že pozůstatky špitálního kostela zůstanou jako kulturní památka zachovány.

Kladruby (okr. Tachov), část obce Pozorka, socha Vítězného Krista⁸

Socha stojí v zalesněném svahu východním směrem od bývalého benediktinského kláštera v Kladrubech (obr. 8). Barokní pískovcová plastika v nadživotní velikosti (výška přibližně 3 m). Socha s podstavcem je osazena přímo na skalnatý terén a ze zadní strany podepřena zděným válcovým pilířem. Postava Krista ve výrazném kontrastu s levou nohou nakročenou, horní část těla je v mírném záklonu. Pravá ruka se přimyká k tělu, dlaň spočívá na prsou a prst ukazuje k místu, kde je srdce. V levé ruce Kristus drží velký latinský kříž (jedno příčné břevno poškozeno – uraženo), za kterým vyhlíží okřídlená andělčí hlavička (rovněž poškozena). Hlava Krista je prostovlasá, sklání se a otáčí směrem k levému rameni. Obličej s plnovousem je jasně modelován, bez výraznějšího mimického akcentu, pohled směřuje ke kříži. Vrcholně barokní sochařská práce vysoké umělecké úrovně s poměrně vzácným způsobem ztvárnění Krista, kterou musel provést významný umělec. Hypoteticky lze soudit, že jím byl plzeňský sochař Lazar Widemann, jenž ve třicátých letech 18. století zřejmě působil ve službách kladrubských benediktinů. S jeho jménem je spojován vznik soch dvou atlantů na vstupním portálu východního křídla takzvaného Nového konventu kláštera v Kladrubech, které mají se sochou Vítězného

Obr. 8. Kladruby (okr. Tachov), část obce Pozorka, socha Vítězného Krista. Pohled od jihozápadu. (Foto S. Plešmíd, 2013)

Krista mnoho podobného, například v dokonale zvládnuté anatomii postavy a typu širokého obličjeje s vpadlými lícními kostmi, hluboce posazenými očima a výrazným obočím. Uváděnou sochu můžeme proto datovat hypoteticky právě do třicátých let 18. století. – Je velmi pravděpodobné, že plastika byla na své dnešní místo osazena druhotně, snad po zrušení kláštera v roce 1785.

Radnice (okr. Rokycany), židovský hřbitov s ohradní zdí a 210 náhrobky⁹

Poměrně rozlehlý židovský hřbitov se nalézá na okraji lesa, ve vzdálenosti 1,5 km od města Radnice. Zahrnuje početný soubor historicky i umělecky hodnotných náhrobků (obr. 9), z nichž nejstarší pochází z roku 1734. V současnosti jsou náhrobky pouze ve východní – zadní části hřbitova: jde o 210 náhrobků v různém stavu zachování (stojící, povalené, torza). Náhrobky se dochovaly v neúplných řadách. V převážné většině jsou vytesány z pískovce, jiné jsou ze žuly, popřípadě z kombinace dalších materiálů (břidlicové nebo mramorové desky vsazené do pískovcového korpusu apod.). Uplatňují se různé jejich typy – od jednoduchých barokních náhrobků přes klasicistní, gotizující až po moderní, složené z několika částí. Písmo je vytesáno

8 Prohlášena 19. 10. 2012. Rejstř. č. ÚSKP 104931. Vlastník: Lesy ČR, s. p.

9 Prohlášeno 22. 9. 2011. Rejstř. č. ÚSKP 104494. Vlastník: Federace židovských obcí v ČR.

v pozitivním i negativním provedení. Epitafy jsou psány hebrejsky, česky a německy. Místy se dochovaly zbytky barev nebo zlacení. Pro výzdobu náhrobků byly použity například drobné rozety, palmety nebo jednoduché rostlinné motivy. Poměrně málo je zastoupena židovská symbolika; jen několik náhrobků nese symbol Davidovy hvězdy, jiné mají epitaf uspořádaný do dvou nápisových desek symbolizujících desky Desatera, na jednom náhrobku je znázorněna levitická konvice. Náhrobky se váží k židovskému osídlení nejen v Radnicích, ale i v širším okolí. Některé z nich připomínají kdysi významné osobnosti náboženského a podnikatelského života v regionu, jako například J. L. Poppera, velkoobchodníka s uhlím a obilím, nebo bratry Treulichovy, obchodníky se smíšeným zbožím. Židovský hřbitov u Radnic pochází snad už z 16. století. V období let 1912–1913 byl rozšířen. Využíván byl do roku 1935. Za druhé světové války ho nacisté poničili. Významná židovská památka, jeden z pěti dochovaných židovských hřbitovů na okrese Rokycany.

Čachrov (okr. Klatovy), část obce Svinná, kruhová pec na vápno¹⁰

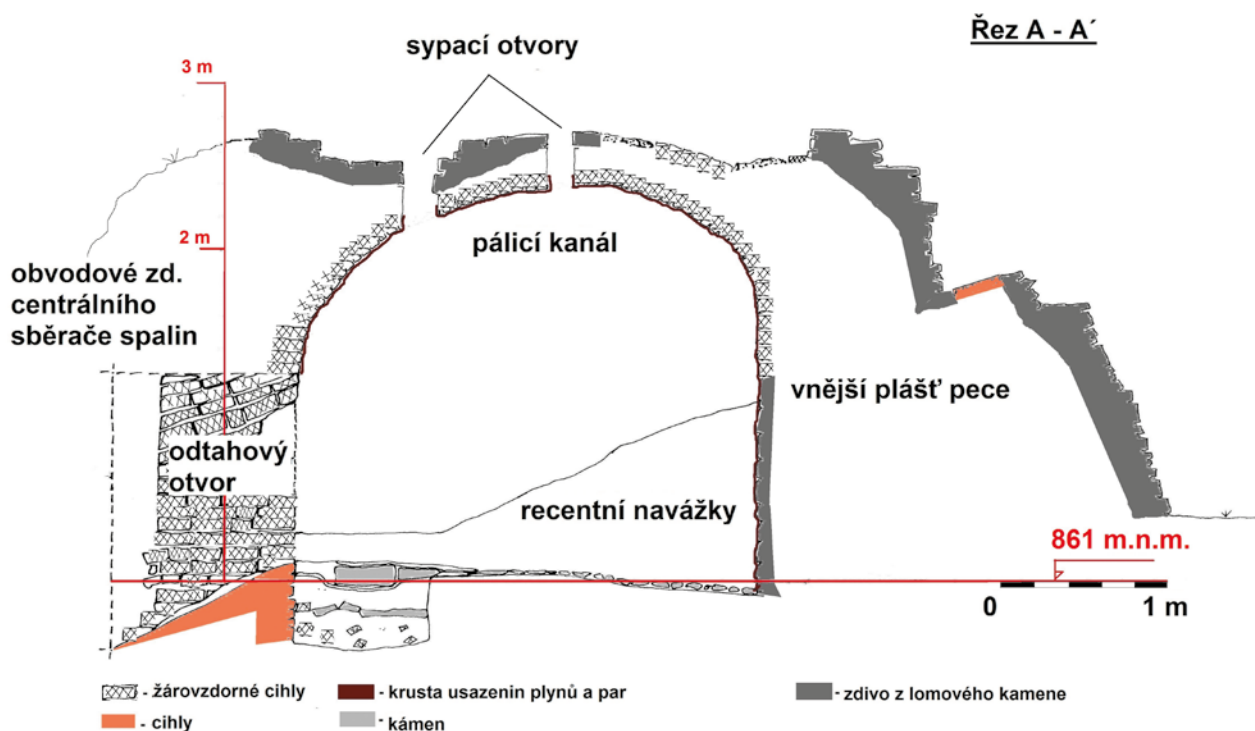
Torzo kruhové vápenné pece ve vzdálenosti asi 1,5 km východně od Javorné, při křižovatce cest u Střední Svinné. Pec měla oválný půdorys s hlavní osou ve směru severozápad-jihovýchod. Celkové rozměry 14, 2 × 38 m. Dnes jde z větší

Obr. 9. Radnice (okr. Rokycany), židovský hřbitov. Jedna z dochovaných kamenných stél. (Foto S. Plešmíd, 2010)

10 Prohlášena 21. 12. 2010. Rejstř. č. ÚSKP 104214. Soukromý vlastník.

Obr. 10. Čachrov (okr. Klatovy), část obce Svinná, zřícenina kruhové pece na vápno. Příčný řez pálicím kanálem. (Dokumentace ze záchranného archeologického výzkumu, zaměření a kresba M. Waldmannová, L. Foster, 2011)

Obr. 11. Štěpánovice (okr. Klatovy), budova čp. 112 – bývalá středověká tvrz. Pohled od severovýchodu. (Foto J. Bukovská, 2010)

části o zřícenině (obr. 10). V dochované jihovýchodní části pece dosud existuje klenba pálicího kanálu s odtahovými kanály a se čtyřmi zavážecími a vyvážecími otvory v obvodové zdi. Vnitřní plášt je vyzděn ze žáruvzdorných cihel, vyrobených v Třemošné u Plzně, vnější je z místního lomového vápence. Pec měla v minulosti pravděpodobně ještě jedno zastřešené, snad dřevěné podlaží. Západně od pece stával komín, jehož základy byly odkryty při archeologickém výzkumu. Vápenou kruhovou pec ve Svinné postavil po polovině 19. století P. Kordík, jenž se rozhodl využít místních ložisek vápence. Plánovalo se tehdy, že nedaleko Svinné bude procházet železniční trať z Klatov do Železné Rudy, která by umožnila snadnou dopravu uhlí k pecím a odvoz vápna k jeho odběratelům. Vzhledem ke změně trasy zůstala Svinná nakonec odříznuta od železniční dopravy a vápenka musela být v roce 1885 prodána v exekučním řízení. V období let 1885–1890 ve Svinné stála šestnáctikomorová kruhová pec, dvě malé pece, několik obytných staveb, stáje a provozní budova. Uhlí a vyrobené vápno se pracně převáželo na vzdálenost 15 km mezi Svinnou a železniční stanicí Běšiny. Pro nákladnost dopravy byl podnik v roce 1890 prodán v další exekuci a vápno se zde páliło již pouze příležitostně. Ve Svinné v osmdesátých letech 19. století působil K. Klement, považovaný za zakladatele novodobého vápenictví na Sušicku. Konec výroby vápna ve Svinné nastal v třicátých letech 20. století. Tehdy byl odstřelen komín kruhové pece. Obytná stavení a stáje se dochovaly a dnes slouží jako penzion. Ukázka typu technického díla, jenž se rozšířil v Čechách v době po roce 1868, jediná známá na území Plzeňského kraje. (Obdobná vápenka, stojící donedávna v Žichovicích u Horažďovic, byla zbourána.)

Štěpánovice (okr. Klatovy), bývalá tvrz čp. 112¹¹

Objekt středověké tvrze, barokně adaptovaný na panskou sýpku (obr. 11), stojí na západním okraji obce, v jejím nejvýše položeném místě, poblíž kostela sv. Michala.

Obr. 12. Plánice (okr. Klatovy), část obce Vracov, mlýn č. ev. 1. Pohled od severozápadu na obytné stavení s mlýnicí. (Foto R. Kodeř, 2009)

Tvrz, kdysi součást poplužního dvora, vznikla pravděpodobně ve 14. století. V období pozdní gotiky či renesance byla upravena a rozšířena severozápadním směrem. Gotická stavba ve východní části dnešního objektu, v rozsahu jeho třetího a čtvrtého podlaží, měla obytnou funkci a obsahovala světnici s vřdřevou. K roku 1545 se tvrz ve Štěpánovicích připomíná již jako pustá. Na sýpku byla adaptována v roce 1730. Tehdy pravděpodobně také došlo k odstranění severozápadního křídla tvrze. V závěru 19. nebo na počátku 20. století byla obě východní nároží zpevněna mohutnými opěráky. Stavba z lomového zdiva s gotickými architektonickými články (okenní ostění, hrotitý portál v přízemí a jiné) nese stopy barokního řešení omítaných fasád a obsahuje vnitřní konstrukce rovněž z barokní doby (krov, schodiště). Na východním průčelí jsou dochovány zbytky středověkých omítek. Objekt někdejší tvrze je dnes využíván pro bydlení.

Plánice (okr. Klatovy), část obce Vracov, vodní mlýn č. ev. 1¹²

Areál mlýna se nalézá v malé osadě Vracov, ve vzdálenosti asi 2 km západně od městečka Plánice, v malebné poloze pod hrází Vracovského rybníka (obr. 12). Jedná se o mimořádně hodnotný příklad starého vodního mlýna s mlýnicí pravděpodobně středověkého původu a unikátně dochovaným mlýnským zařízením, které vzniklo někdy v 17. nebo 18. století. Zděná mlýnice

11 Prohlášena 19. 12. 2011. Rejstř. č. ÚSKP 104616. Soukromý vlastník. ANDERLE, J.: Štěpánovice, sýpka a bývalá tvrz. ÚLOVEC, J.: *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*, s. 216–217. *Encyklopedie českých tvrzí*, 3. díl, s. 818–819.

12 Prohlášen 22. 2. 2012. Rejstř. č. ÚSKP 104707. Soukromý vlastník. *Inventarizace venkovských staveb v Západočeském kraji, Vracovy čp. 1*. BROKEŠ, V. et al.: *Lidová architektura na území MAS Pošumaví*, s. 152–154.

obsahuje řadu archaických detailů, například mohutné vstupní svlakové dveře, kapsy ve zdivu pro zasunutí jejich závory, krb s odvodem kouře do prostoru mlýnice (obr. 13). Skromně zdobená mlýnská hranice je opatřena chronogramem 1715, ale není vyloučeno, že ten se váže pouze k jedné z pozdějších oprav konstrukce, která může být starší. Mlecí zařízení, poháněné vodním kolem na horní vodu, se celé dochovalo (vnitřní část hlavní hřídele kola a paleční kolo s čelními palci, včetně no s pastorkem a vačkou, moučnice se žejbry, moučná truhla, lub s běhounem a ležákem, násypný koš). Vznik roubené obytné části lze klást opět do 17. nebo 18. století. K areálu patří soubor hospodářských budov, které spolu s obytným stavením a mlýnicí tvoří v půdorysu písmeno U. Před mlýnem je předzahrádka a sad, vymezený terasou a kamennou ohradní zdí. Areál slouží jeho vlastníkově k rekreaci.

Obr. 13. Plánice, část obce Vracov, mlýn č. ev. 1. Pohled v mlýnici na mlýnskou hranici s palečným kolem a moučnici, která je v popředí snímku. (Snímek z roku 1988)

Literatura

- BERNHARDT, Tomáš et al.: *Plzeň, Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. Plzeň, NAVA, 2013.
- BROKEŠ, Vladimír et al.: *Lidová architektura na území MAS Pošumaví*. Švihov, Místní akční skupina Pošumaví, [2011].
- DOMANICKÝ, Pavel; DOMANICKÝ, Petr: Jaroslav Fišer, Deset let práce na Plzeňsku. In *Pěší zóna*. 4. Plzeň, Kulturní sdružení ARS, 1999, s. 5–17.
- DOMANICKÝ, Petr: Rekonstrukce Benešovy školy v Plzni. In *Plzeňsko, Sborník Spolku za starou Plzeň, 2000*. Plzeň, Spolek za starou Plzeň, 2001, s. 26–30.
- Encyklopedie českých tvrzí*. 3. díl. Praha, Argo, 2005.
- FÁK, Jiří; RŮT, Pavel: *Severní Plzeňsko na historických pohlednicích*. Mariánská Týnice, Muzeum a galerie severního Plzeňska, 2005.
- MENCL, Václav: *Plzeň, Sedm kapitol z její výtvarné minulosti*. Plzeň, Krajské nakladatelství, 1961.
- NOVÁ, Kateřina: Českobratrská církev evangelická a Husova kaple v Dolní Bělé. *Kronika regionu Kralovicko – Manětínsko – Plasko*. 2005/6, roč. 4, č. 1, s. 5–8.
- ÚLOVEC, Jiří: *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*. Praha, Libri, 2004.

Nepublikované zprávy

- ANDERLE, Jan: *Štěpánovice, sýpka a bývalá tvrz, Dílčí stavebně historický průzkum*. Plzeň, 2010. Archiv Národního památkového ústavu, ú. o. p. v Plzni.
- Inventarizace venkovských staveb v Západočeském kraji, Vracovy čp. 1*. Praha, SÚRPMO, 1989. Archiv Národního památkového ústavu, ú. o. p. v Plzni.
- MENCL, Václav: *Plzeň, výkop v kostelíku špitálu sv. Maří Magdaleny „U Zvonu“*. Zpráva o místní poradě 17. a 18. 5. 1946. Archiv Archeologického ústavu v Praze AV ČR.

Summary

Immovable cultural monuments in the Pilsen Region, designated in 2011–2012

Keywords: heritage preservation — designation of cultural monuments — Central List of Cultural Monuments — immovable cultural monuments in the Pilsen Region, designated in 2011–2012

In 2011–2012, the Czech Republic's Ministry of Culture designated 21 immovable cultural monuments on the territory of the Pilsen Region, simultaneously extending the preservation of five already listed cultural monuments. In half the cases, the

designation was initiated by the owners of the structures; the remaining incentives were submitted by the Pilsen-based regional office of the National Heritage Institute or by executive organs within the system of the state-sponsored heritage preservation. The set of newly designated cultural monuments includes varied sites – from residential, public and sacral buildings to industrial heritage to minor structures, funeral relics and archaeological finds. Approximately one half of them are privately owned, with the rest belonging to communities or ecclesiastical institutions.

(Translated by Karel Matásek)